

Wie sociaal onderzoek verricht, timmert veelal aan de openbare weg en mag dus bekijks verwachten van nieuwsgierige omstanders. Een duivenhok zal hoogstens de buurman interesseren, maar wie een wolkenkrabber optrekt zal bemerken, dat zijn bouwactiviteit belangrijk genoeg geacht wordt voor op zijn minst een berichtje in de krant.

Een sociologisch onderzoek van ruim een kwart miljoen, zoals het onderzoek van het Sociologisch Instituut te Leiden in de Rotterdamse en Amsterdamse havens, is te vergelijken met de bouw van een wolkenkrabber. Het behoeft dan ook niemand te verbazen, dat een tweetal landelijke dagbladen kort geleden uitgebreid aandacht besteedde aan enkele in het kader van dit onderzoek uitgebrachte deelrapporten. Het pijnlijke was in dit geval alleen, dat het hier ging om strikt vertrouwelijke rapporten, waarvan de bedoeling was dat ze bleven binnen de kring van de opdrachtgevers, i.c. een aantal ten behoeve van dit onderzoek samenwerkende werkgevers- en werknemersorganisaties.

Nu kan men zich natuurlijk de hersens afpijnigen over de vraag, hoe deze kranten nu wel aan die rapporten gekomen zijn, en ongetwijfeld ligt hier een ruim arbeidsveld voor met detective-neigingen behepten. Vooruitlopend op de resultaten van hun nasporingen is het misschien nuttig, naar aanleiding van deze uit een oogpunt van nieuwsgaring fraaie, maar voor het sociaalwetenschappelijk onderzoek weinig verheffende stunt, enkele algemene opmerkingen te maken.

Zoals in de aanhef werd opgemerkt, is het uitgesloten, dat een sociaal onderzoek van enige omvang geheim blijft. Wie in een voor buitenstaanders ontoegankelijk laboratorium dynamiet vervaardigt, mag de hoop koesteren, dat de buitenwereld daarvan onkundig blijft, zolang niet een onjuiste handeling het gebouw in de lucht doet vliegen. De resultaten van sociologisch onderzoek kunnen dezelfde uitwerking hebben als dynamiet, vooral als zij betrekking hebben op problemen die duidelijk in een belangensfeer liggen. Wanneer bepaalde stadia van de bereiding van springstof in het openbaar moeten gebeuren, dan mag men op belangstelling van de buitenwereld rekenen. Wie, met welke oogmerken dan ook, het van belang acht de wereld voortijdig op enig vuurwerk te vergasten en kans ziet het materiaal daarvoor in handen te krijgen, zal bepaald niet wachten tot alle veiligheidsmaatregelen zijn getroffen.

Concreet: resultaten van sociaal onderzoek zijn vaak politiek, en dus explosief, materiaal van de eerste orde en als zij dit niet zijn, dan is het voornamelijk een kwestie van vormgeving het ervan te maken. Een vrij wellekeurige opsomming van door geïnterviewden losgelaten kreten heeft aanzienlijk meer effect dan een zorgvuldig geformuleerde, wetenschappelijk verantwoorde conclusie.

Onderzoekers én opdrachtgevers dienen zich bewust te zijn van dit explosief karakter van onderzoekresultaten. Hieraan kunnen ten minste twee consequenties verbonden worden. In de eerste plaats moeten waarborgen getroffen worden, dat het woord 'vertrouwelijk' op de omslag van interim-rapporten geen loos gebaar wordt, voornamelijk gemaakt om het belang van de inhoud nog eens extra te accentueren. Als het van belang is, dat de inhoud van een rapport inderdaad geheim blijft, dan moet alles gedaan worden om lekken te voorkomen. Zijn de mogelijkheden hiertoe beperkt, dan rijst de vraag of het niet beter is in onderling overleg geheel van het vertrouwelijk karakter af te zien en bij de opstelling van het rapport bij voorbaat rekening te houden met de mogelijkheid van voortijdige publicatie.

Maar bovendien zullen onderzoekers en opdrachtgevers zich moeten realiseren, dat de resultaten van sociaalwetenschappelijk onderzoek een aanzienlijke